

Berezina

Gil
● Rambaud
Richaud

Naar "Il Neigeait" van Patrick Rambaud.

deel 3/3

MICROBE

Berezina

Een roman van **PATRICK RAMBAUD**
bewerkt door **FRÉDÉRIC RICHAUD** getekend door **IVAN GIL**
en ingekleurd door **ELVIRE DE COCK**.

deel 3/3

Hoofdstuk V

Bereijna

"Dit jaar zitten de poten van een groepje wilde eenden vastgevroren aan het oppervlak van een vijver. Nu duikt een grote adelaar herhaaldelijk naar de gevangen vogels om hun koppen open te rijten."

Jim Harrison, *Just Before Dark*

DE WEG VAN SMOLENSK NAAR KRASNOI. -25°C.

HET SNEEUWDE.
WE WAREN OVERTUIGD
VAN DE OVERWINNING.

VOOR HET EERST BOOG
DE ADELAAR ZIJN HOOFD.

TE VOET VERDER GAAN/
OP MIJN LEEFTIJD EN IN
DIE KOU? DENKT U NIET
DAT... EN MIJN VROUW?
EN MIJN DOCHTER?

GEEN SPRAKE VAN.
WIJ BLIJVEN IN DE KOETS.

WEES REDELIJK,
MENEER SAUTET...

BENT U NIET
DEGENE DIE
ZIJN VERSTAND
VERHEEST IN ZULKE
OMSTANDIGHEDEN?

GA MAAR,
WIJ WACHTEN WEL
TOT ER EEN RIJtuig
PASSEERT EN DAN
STAPPEN WE DAAR IN...

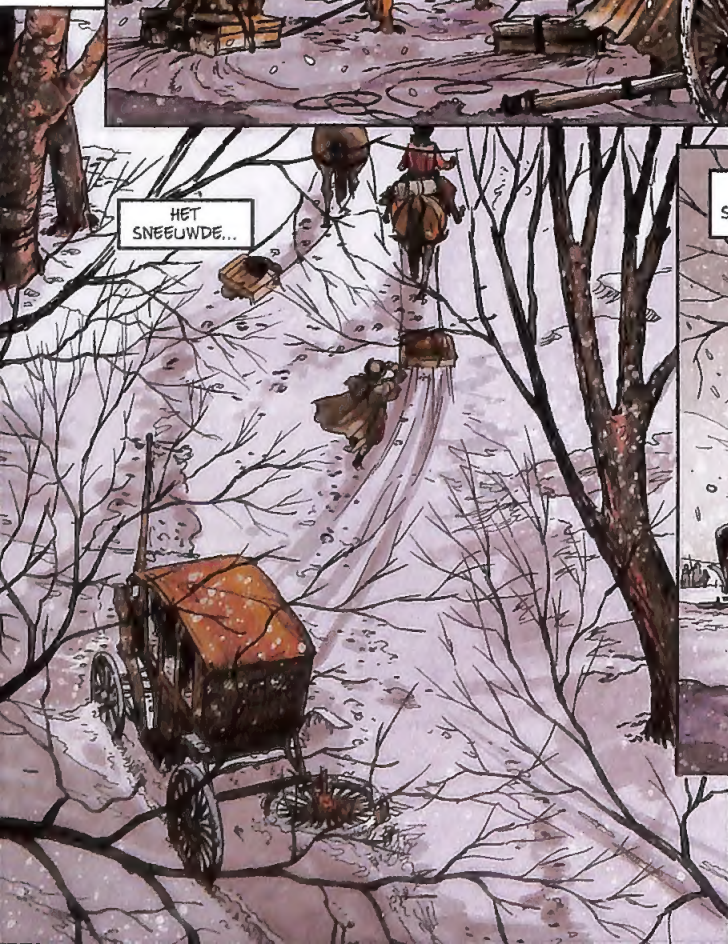
MAAR...

KOM, MENEER
ROQUE, NEEM UW
SPULLEN. WE GAAN.

IK... IK KOM,
MENEER FAIN...

HET
SNEEUWDE...

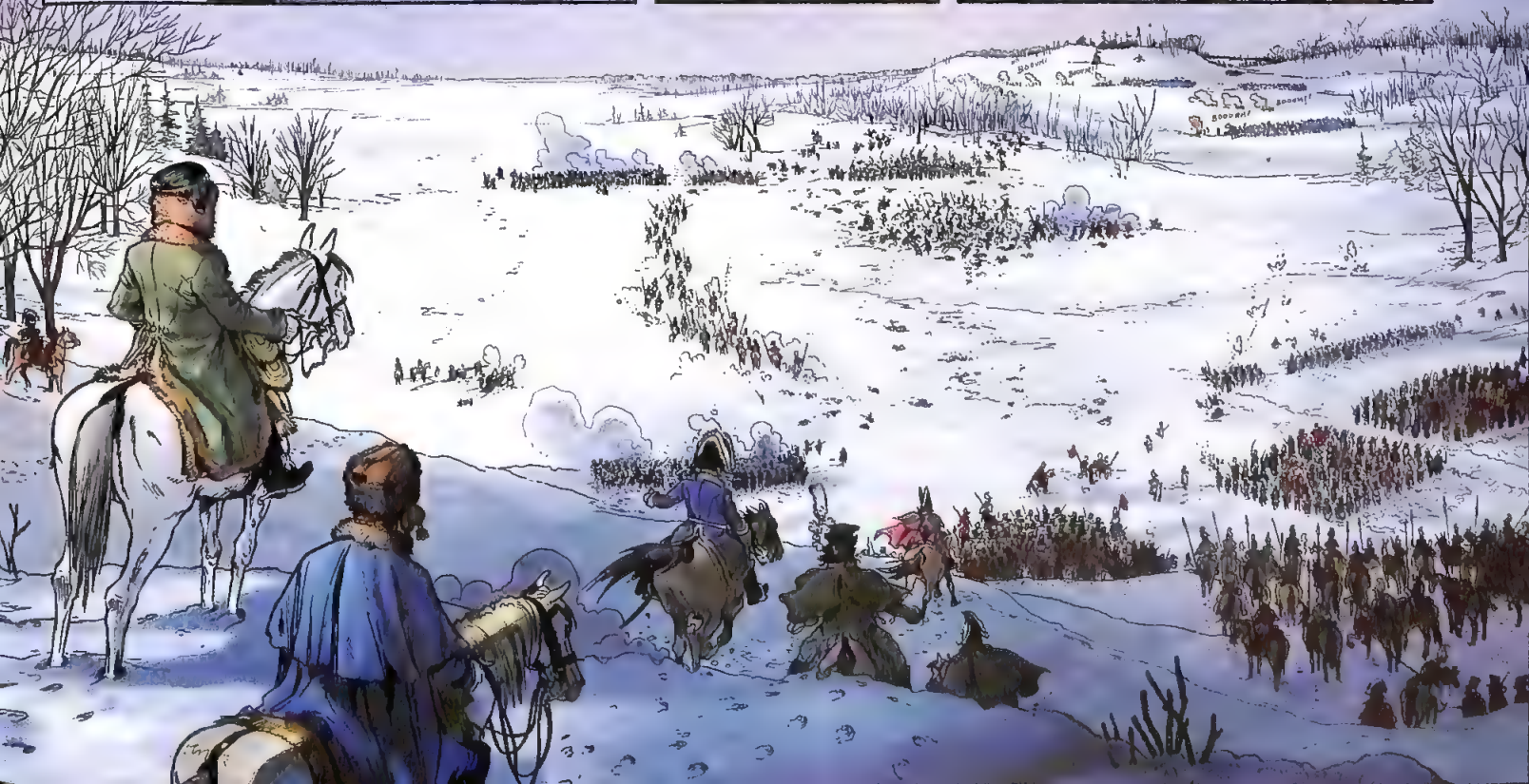
EN IEDER VOELDE ZICH
STERVEN, WE WAREN ALLEEN.

RAKEN WE DAN NOOIT
UIT DIT ONZALIGE RIJK?

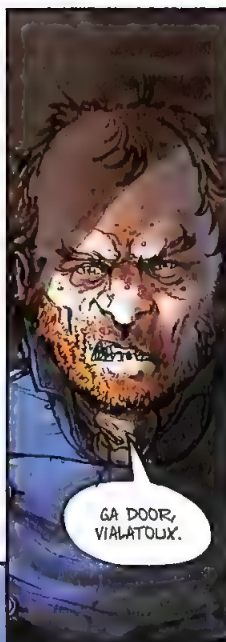
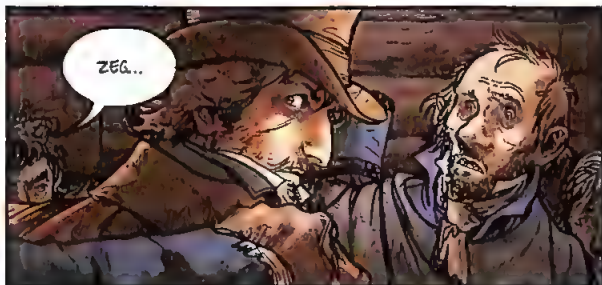
DE KOZAKKENRUITERS
VERSLAPPEN, SIRE!

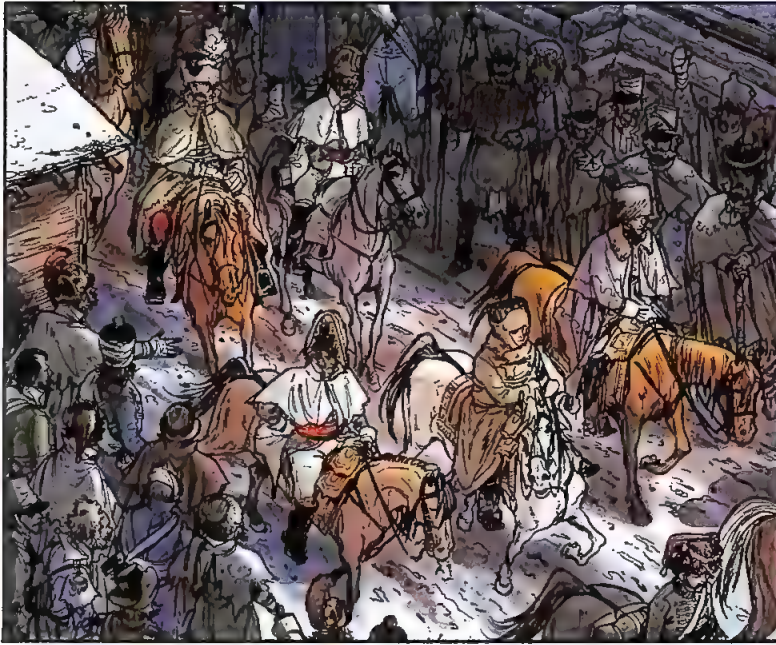

U HOEFT NIET IN MIJN OREN
TE ROEYEN, BERTHER...
DAT ZIE IK!

VAN KRASNOI NAAR ORCHA:
-20°C.

HET SNEEUWDE.

ER BLIES EEN KOUDE
WIND.

IN DIE SNEEUW, IN
ONBEKENDE STREKEN,
HADDEN WE GEEN BROOD
EN STAPPEN WE NAGENOEG
BARREVOETS.

WE SLEPEN TIENDUIZEND
KEER IN, WE WERDEN
HONDERD KEER WAKKER.

DE HEMEL DRAPEERDE MET DE DIKKE
SNEEUW EN ZONDER EEN GEWILD
TE MAKEN EEN IMMENSE WJKWADE
OVER DAT IMMENSE LEGER.

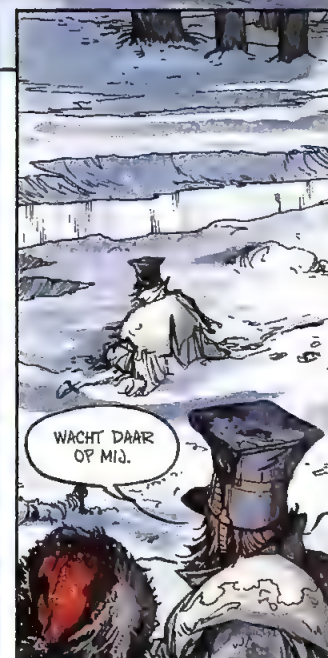
HET HART KLOPTE NIET MEER
BIJ DIE OORLOGSMENSEN...

... ZE WAREN EEN SCHIMMIGE
DROOM IN DE MIST,
EEN MYSTERIE.

EEN PROCESSIE VAN SCHADUWEN ONDER EEN
DONKERE HEMEL.

ONDERTUSSEN, IN DE STRATEN VAN ORCHA...

BEN JE ZEKER DAT HET VOORZICHTIG IS OM DAARLANGS TE GAAN, DURTAL?

DAAR IS MINDER VOLK DAN IN HET CENTRUM.

IK ZOU NIET GRAAG HEBBEN DAT ZE ONZE BESCHUITEN STELEN... VOOR EEN KEER WE IETS TE ETEN VINDEN IN DE KANTINE.

JE HEBT GEWIK... IK ZIE HET GEZICHT VAN D'HERBIGNY LIEVER NIET VOOR ME ALS WE MET LEGE HANDEN ZOULDEN TERUGKOMEN...

NU!

AAAAAAHHH!

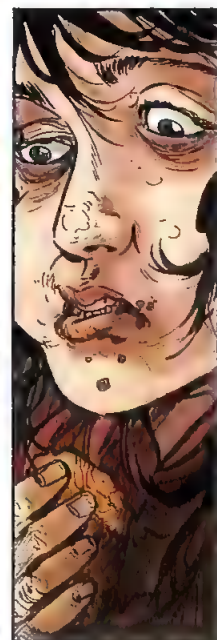
AAARH!

ARGH!

WEGWEZEN!

23 NOVEMBER, OP DE WEG
NAAR BORISOV. -11°C.

U KLAPPERTANDT,
CAULAINCOURT.

IK KLAPPERTAND,
SIRE.

WE STAPPEN UIT EN
MAKEN EEN WANDELING
OM ONS OP TE WARMEN.

WE BLIJVEN NIET
WACHTEN TOT DIE
IMBECELEN KLAAR
ZIJN MET ONS UIT
DE MODDER TE SLEUREN.

ZULLEN WE
HET REDDEN,
SIRE?

ZOLANG WE DAGELIJKS
ONZE KIN SCHEREN,
KOESTEREN WE HOOP,
BERTHIER.

DE MANNEN MOPPEREN.
ZELES DAVOULT KANTTE ZICH
TEGEN DEZE CAMPAGNE. HIJ
OMSCHREEF HET ALS...

... DUIVELS,
IK WEET HET...

... MEN HEEFT
ME VERTELD
WAT HIJ ZEI...

SIRE!
SIRE!

MINSK IS OP 16 NOVEMBER
IN HANDEN GEVALLEN VAN
DE VIJAND...

WAT ZEGT U
DAAR?

ERGER NOG... DE
BRUG VAN BORISOV IS
INGENOMEN DOOR DE
KOZAKKEN...

ONZE ENIGE
OVERWEG!

ZIJN OUDINOT
EN VICTOR NOG
NIET AAN-
GEKOMEN?

TOCH WEL, MAJESTEIT.
HUN REGIMENTEN NAMEN
WEER CONTROLE OVER DE
STAD, MAAR DE BRUG IS
HALF GEBROKEN...

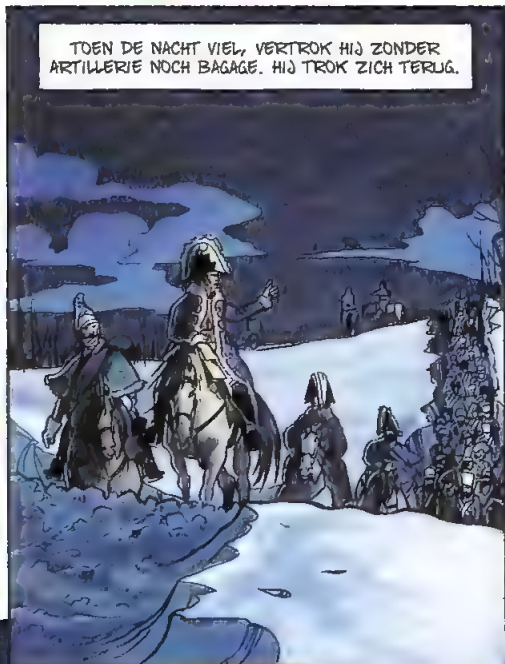
NIET VER VOORBIJ SMOLENSK
WERDEN NEY EN ZIJN MANNEN
AANGEVALLEN...

DE MAARSCHALK WEERSTOND
DE HELE DAG DOOR DE
RUSSISCHE AANVALLEN...

BIJ ZONSONDERGANG WET HIJ VUREN AANSTEKEN... DE RUSSSEN
GELOOFDEN DAT HIJ BIJ ZONSONGANG ZOU AANVALLEN...

TOEN DE NACHT VIEL, VERTROK HIJ ZONDER
ARTILLERIE NOCH BAGAGE. HIJ TROK ZICH TERUG.

HIJ NAM OMWEGEN.

ZE WAREN
AMPER MET
HONDERD...

ZE MARCHEERDEN DAGENLANG...

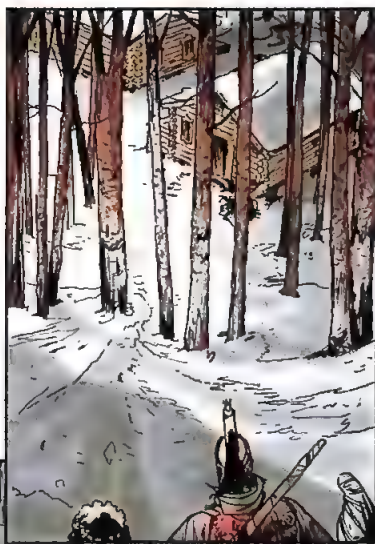

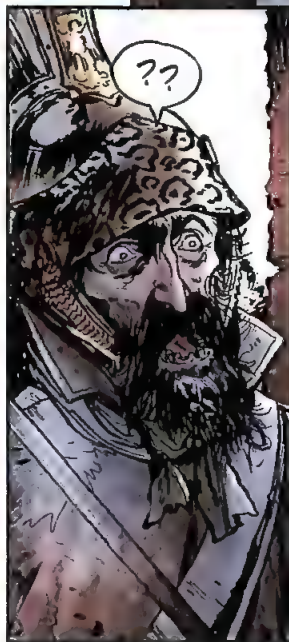
... ZE STAKEN TE VOET
RIVIEREN OVER, DE ENE NA
DE ANDERE. HET IJS WAS
ZWAK.

GA ONMIDDELIJK TERUG
NAAR ORCHA. GA TEGEN NEY
ZEGGEN DAT HIJ ZO SNEL
MOGELIJK NAAR ONS KOMT!

TOT UW
ORDERS...

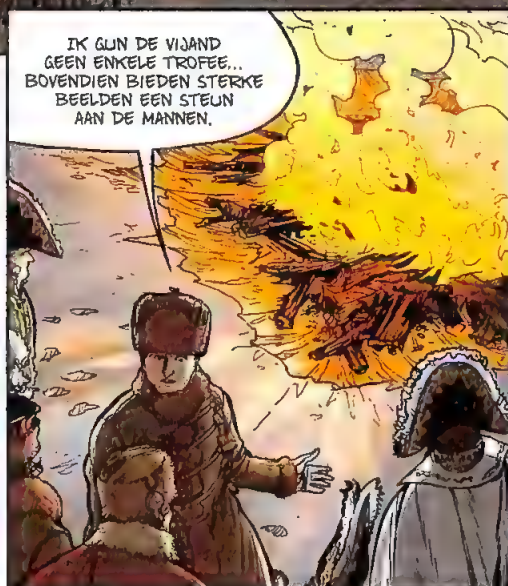
ONDERTUSSEN,
IN DE ACHTERHOEDE...

'S AVONDS...

Hoofdstuk VI

Oversteken!

BORISOV, 25 NOVEMBER. -19°C.

HOE KOMEN WE
HIER UIT?

MET EEN ESCORTE VAN POLEN,
WANT ZIJ KENNEN DE STREEK.
WE GAAN MEER NAAR HET
NOORDEN NAAR DE BEREZINA.

OVER VIJF DAGEN
BENT U IN VILNIUS,
SIRE.

MAAR HET LEGER
DAN?

ZIJ ZORGEN
VOOR AFLEIDING, ZE
ZULLEN DE RUSSEN
BEZIGHOUDEN.

GEEN SPRAKE VAN.
HET LEGER GAAT
EROVER MET MIJ!

HIER IS HET
ONMOGELIJK. HET STIKT
VAN DE KOZAKKEN AAN
DE ANDERE OEVER.

KOETOEZOV IS INGELICHT, DE
HEUVELKAMMEN STAAN STRAKS VOL
KANONNEN. ZELFS ALS-IE IS HERSTELD,
ZAL DE BRUG NIET VOLSTAAN. HET ZOU
DAGEN EN DAGEN DUREN TOT IEDEREEN IS
OVERGESTOKEN.

IK HAD
GEVRAAGD OM
OVERSTEEK-
PLAATSEN TE
ZOEKEN.

U WERD
GEHOOR-
ZAAMD,
SIRE.

WAAR? TOON
ZE MIJ.

EEN LAND-
BOUWER
TOONDE ME
DE PLEK.

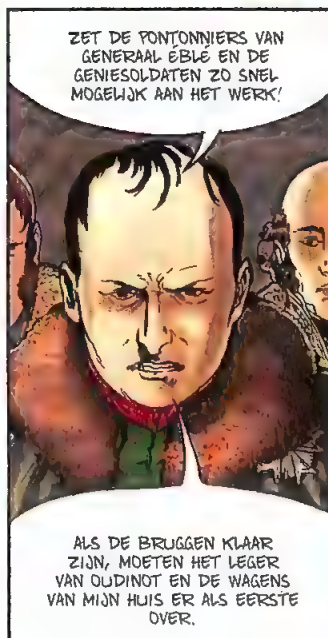
HIER, STROOM-
OPWAARTS, TEGENOVER
DIT DORP.

DOE HET NODIGE!
ONTMANTEL DAT
DORP TOT DE
LAATSTE PLANK.

GOED,
SIRE.

... VERZAMEL
MATERIAAL OM
MINSTENS TWEE
BRUGGEN TE
BOUWEN.

ZET DE PONTONNIERS VAN
GENERAAL EBLE EN DE
GENIESOLDATEN ZO SNEL
MOGELIJK AAN HET WERK!

ALS DE BRUGGEN KLAAR
ZIJN, MOETEN HET LEGER
VAN OUDINOT EN DE WAGENS
VAN MIJN HUIS ER ALS EERSTE
OVER.

TOT ZOLANG DOEN WE ALSOF WE
ONS VOORGED VESTIGEN IN BORISOV
ZODAT DE RUSSISCHE SPIJONNEN
DENKEN DAT WE HUN BRUG ZULLEN
HERSTELLEN.

U KUNT
BESCHIKKEN.

DE VOLGENDE DAG IN STUDENKA... TIJDENS DE NACHT WERKTEN DE PONTONNIERS BIJ HET VERRE LICHT VAN HET VIJANDELIJKE KAMP. DOOR DE DOOI STEEG HET WATER EN VERLOREN ZE HERHAALDELIJK DE OVERSTEELPLAATS.

ZE MOESTEN ZICH VAAK ONTKLEDEN, TERUG IN DE RIVIER GAAN TOT HUN SCHOULDERS OM PALEN IN DE SPONZIGE GROND TE SLAAN EN PLANKEN VAST TE TIMMEREN... ALS IEMAND STIERF, KWAMEN ONMIDDELIJK TIEN ANDEREN IN ZIJN PLAATS... OP HET EINDE VAN DE NAMIDDAG VAN 26 NOVEMBER, BIJ -19°C , HAD IEDEREEN MAAR EEN BEVEL, MAAR EEN WOORD IN DE MOND, MAAR EEN DROOM: OVERSTEKEN!

DENKT U DAT DE BRUGGEN HET HOUDEN, MENEER FAIN?

HET ZAL MOETEN, MENEER ROGUE...

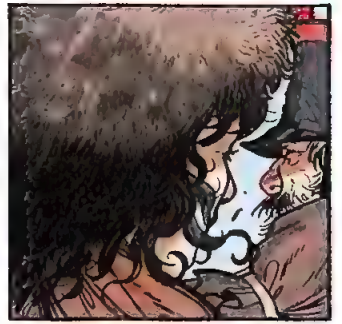

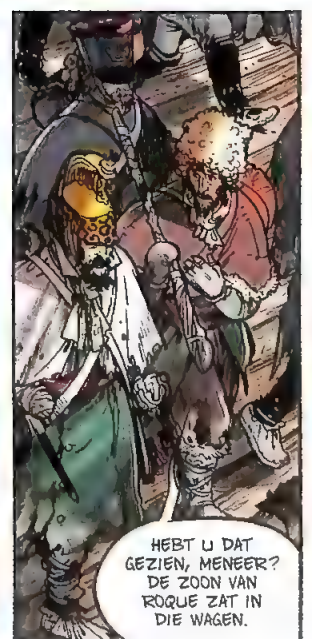
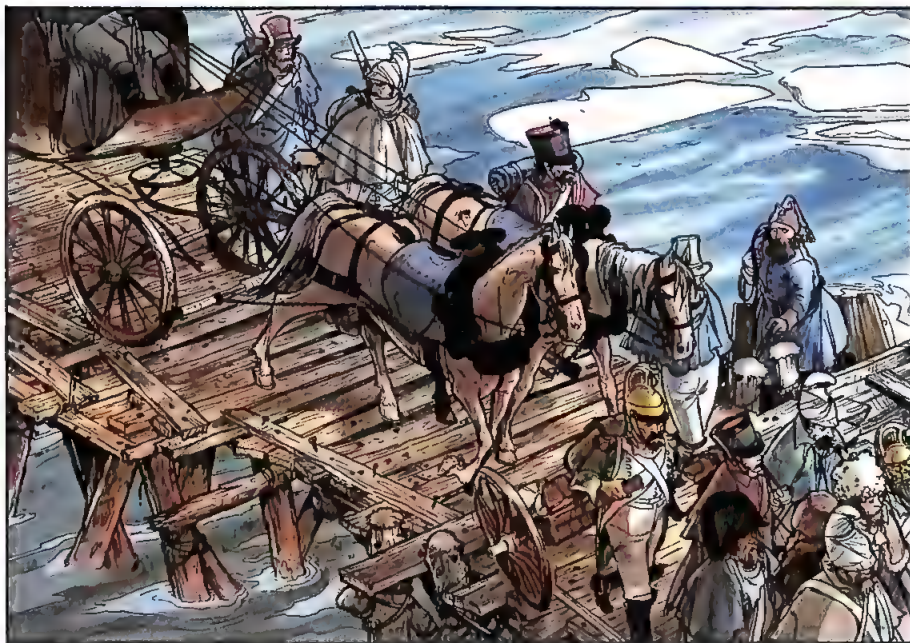
KOMAAAN... WEES NIET ZO ONGERUST. HET IS NIET DE EERSTE KEER DAT ONZE MANNEN BRUGGEN BOUWEN...

ONGETWISFELD. MAAR IK BEN NIET ZEKER OF ZE DAT AL HEBBEN GEDAAN IN ZULKE OMSTANDIGHEDEN EN MET ZO'N MATERIAAL...

ALS IK AL DAT VOLK ZIE...

OP DATZELFDE
MOMENT, VER IN
DE ACHTERHOEDE.

IK... IK KAN
NIET MEER...

HOU VOL. AL
ONZE ANDERE
METGEZELLEN ZIJN
DOOD, DAT IS MEER
DAN GENOEG...

UIT DE WEG!
UIT DE WEG!

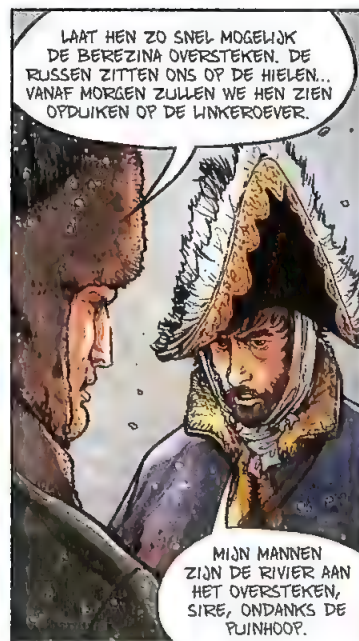
DAT IS
ONZE KANS,
ORNELLA! KOM!

HÉ!

SNEL!

SPRING!

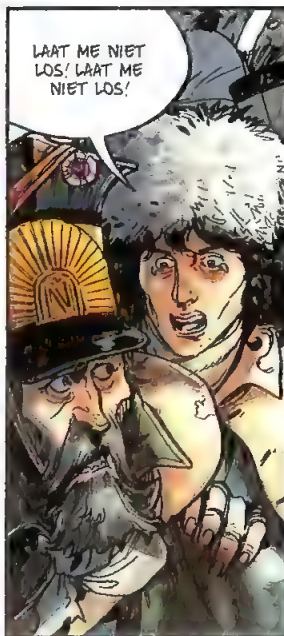

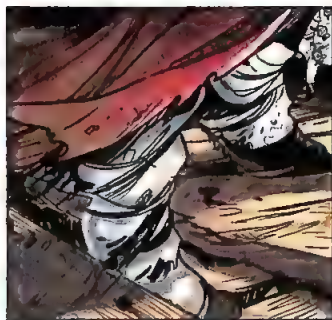
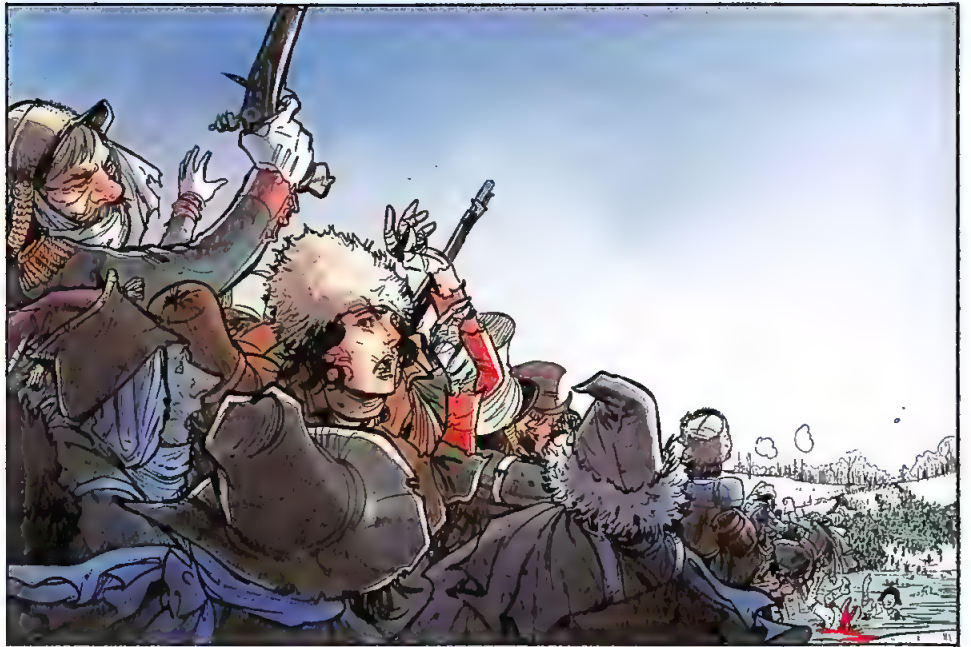
28 NOVEMBER BIJ ZONSONGANG...
BIJ HET KRIEKEN VAN DE DAG
STOPTE HET MET SNEEUWEN.

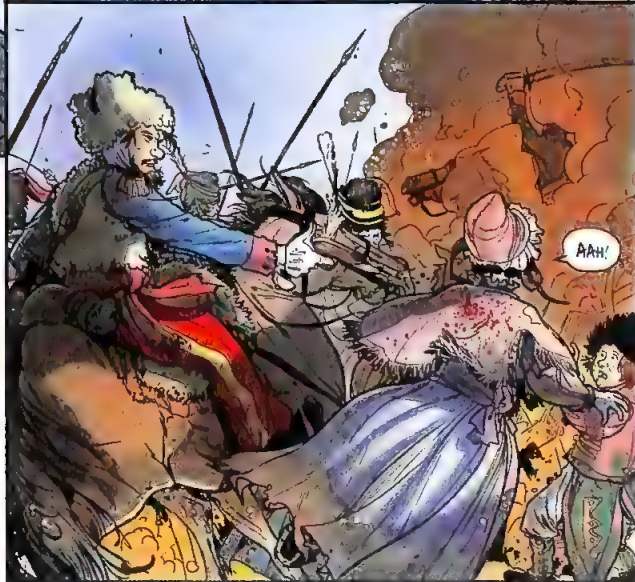
DE KOLDE WIND VERDUBBELDE OP GEMENE
WIJZE HET GEBRUIK VAN DE BRUG DIE
VOOR HET LEGER WAS GERESERVEERD.
DE BRUG BRAK ONDER HET GEWICHT VAN
DE KANONNEN VAN VICTOR. BELEMMERD DOOR
DE LIJKEN STIERVEN SOLDATEN TUSSEN
DE LOSGEKOMEN PLANKEN.

OP DE RIVIER DREVEN LICHAMEN MET DE BUIK
OMHOOG, PAARDEN DROEGEN KOFFERS VOL
GOLD EN JUWELEN WAAR NIEMAND ZICH NOG
DRUK OM MAakte.

Hoofdstuk VII

De ontsnapping

EEN WEEK LATER,
5 DECEMBER, SMORGONI,
IN DE OMGEVING VAN
VILNIUS. -36°C.

DE SITUATIE
KEERT ZICH,
HEREN.

MALET EN ZIJN
TRAWANTEN ZIJN
ONDER ALGEMENE
ONVERSCHILIGHED
GEFUSILLEERD.

DE GOUVERNEUR VAN
VILNIUS LICHTTE ME IN DAT ZIJN
MAGAZIJNEN WEER UITPUILEN VAN
LEVENS MIDDELEN EN GOEDEREN.
ONZE MANNEN KOMEN WEER
OP KRACHTEN.

BERTHIER, HEBT U EEN
VAN UW ASSISTENTEN
NAAR PARIJS
GESTUURD?

MONTESQUIOU IS
ZOALS VOORZIEN
TWEDE DAGEN GELEDEN
VERTROKKEN.

GOED. DAN WORDT
HET TIJD DAT IK OOK
VERTREK...

IK BEN NUTTIGER IN
DE TUILERIEËN DAN BIJ HET
LEGER OM NIEUWE CONTINGENTEN
OP TE RICHTEN TEGEN HET
OPSTANDIGE EUROPA.

EN IK MOET
BOVENDIEN MIJN
ONDERDANEN
GERUST-
STELLEN...

WANNEER
VERTREKKEN WE,
SIRE?

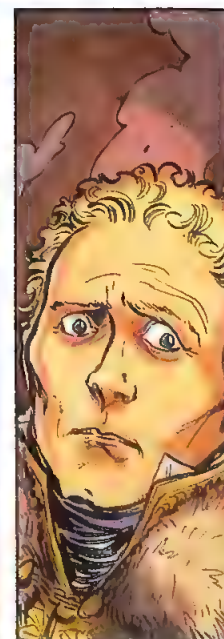
IK VERTREK
VANNACHT,
MAAR ZONDER
U.

MAAR...

MURAT ZAL MIJ VERVANGEN
EN U ZAL HEM BIJSTAAN.
HET LEGER HEEFT ZIJN
BELANGRIJKSTE GENERAAL
NODIG.

ONDERTUSSEN...

IK KAN NIET MEER...
EN WE ZIEN BIJNA NIETS MEER...
WAAROM STOPPEN WE NIET,
MENEER?

DAT HEB IK JE AL
DUIZEND KEER GEZEGD,
DOMOOR! ALS WE STOPPEN,
KOMEN WE NOOIT MEER
RECHT! VOORUIT!

?

WAAR KOMEN DIE WILDEN
VANDAAN? IK DACHT DAT WE
HEN OP DE ANDERE OEVER
VAN DE BEREZINA HADDEN
ACHTERGELATEN?

WAT DOEN WE,
KARITEIN?

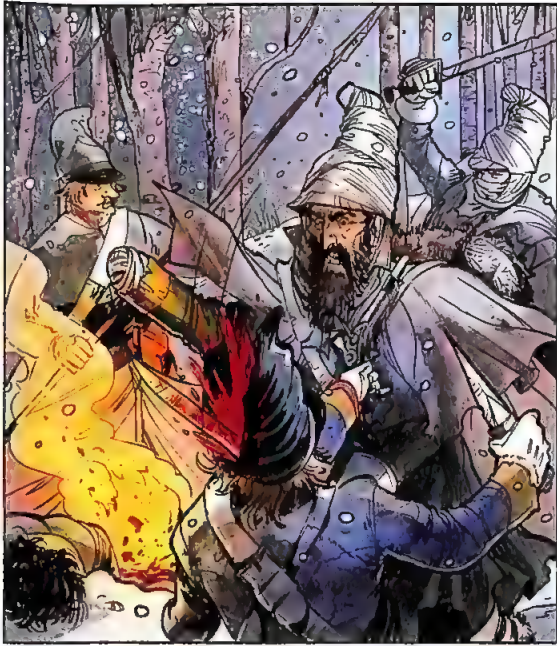
WE LATEN DIE
SMEERLAPPEN HOE DAN
OOK DE ONZEN NIET
AFSLACHTEN!

VOOR DE
GARDE!
AANVALLEN!!

PAN!! AAAAAHHHHH!!

OP DATZEELDE
MOMENT IN
SMORGONI...

BENT U KLAAR
MET HET LADEN VAN DE
MONDVOORRAAD IN DE KOETS
VAN ZIJNE MAJESTEIT,
MENEER ROQUE?

JA, MENEER DE
CAULAINCOURT.

WE HEBBEN OOK DE
ZESTIGDUIZEND GOUDEN FRANKEN
DIE NODIG ZIJN VOOR DE REIS
VERDEELD IN VERSCHILLENDE
COMPARTIMENTEN.

GOED...

IK SMEEK U,
MAJESTEIT,
WEES VOOR-
ZICHTIG...

WE GAAN,
MENEER DE
HERTOG!

STAP OOK IN,
MENEER DE
SECRETARIS.

REIS IK MEE
MET ZIJNE
MAJESTEIT?

ALS HIJ EEN BRIEF
WIL DICTEREN,
HEBBEN WE U BIJ
DE HAND. OP WEG.

MAAR... EN
MENEER FAIN
DAN?

HIJ VOLGT ONS BINNEN
ENKELE UREN IN EEN
ANDERE KOETS...

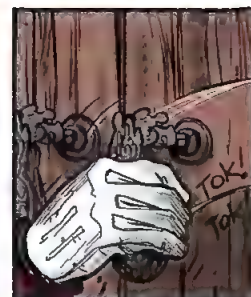

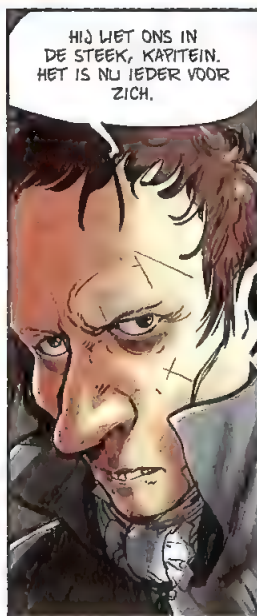
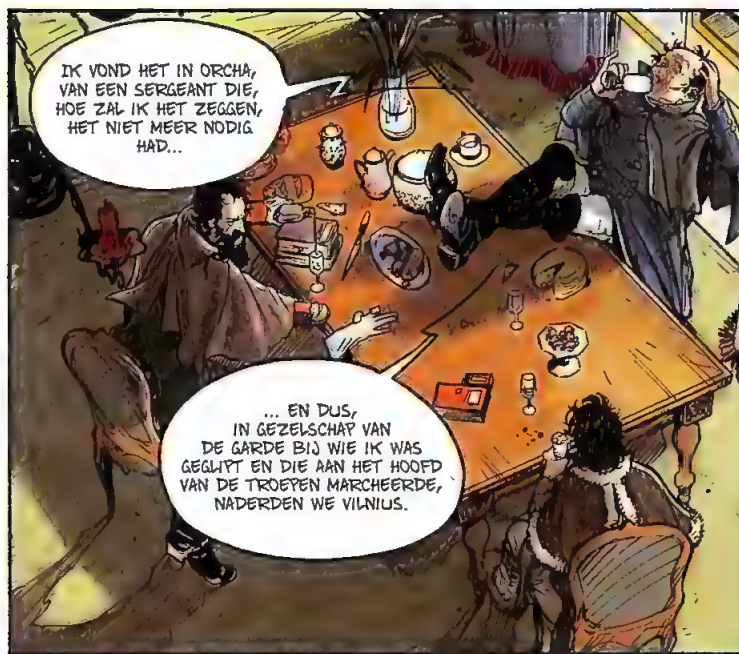
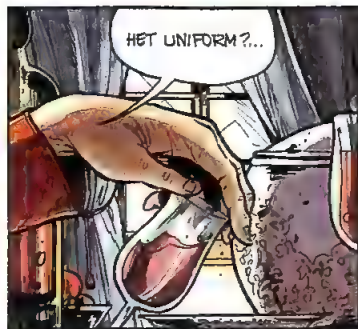
WE HEBBEN HET
ZWAARSTE GEHAD.
IN VILNIUS ZIJN
WE VEILIG.

VEILIG? VOOR
HOELANG?

WE NADEREN DRESDEN, MAJESTEIT. MAAR EERST MOETEN WE NOG DOOR SILEZIE OM DE WEG IN TE KORTEN.

IS DAT NOODZAKELIJK? EN ALS DE FRUISEN ONS TEGENHOUDEN? WAT DENKT U DAT ZE DAN ZULLEN DOEN? EEN LOSGELD EISEN?

OF ERGER.

ONS OMBRENGEN?

NOG ERGER.

ONS AAN DE ENGELSEN OVERLEVEREN?

WAAROM NIET, SIRE?

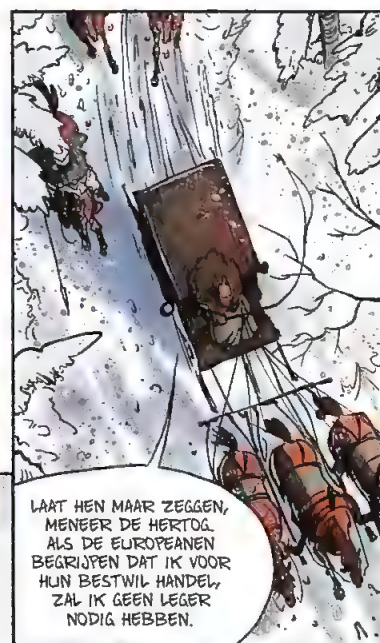
HAHAHA, CAULAINCOURT! IK ZIE UW GEZICHT AL IN LONDEN, IN EEN IJZEREN KOOI!

ZE ZULLEN U MET HONING INSMEREN EN AAN DE VLEGEN OVERLATEN, HAHAHA!

BINNEN DRIE MAANDEN ZAL IK VIJFHONDERDDUIZEND MANNEN ONDER DE WAPENEN HEBBEN.

KWADE TONGEN BEWEREN DAT ER VIJFHONDERDDUIZEND WEDUWEN ZULLEN ZIJN, SIRE...

LAAT HEN MAAR ZEGGEN, MENEER DE HERTOOG. ALS DE EUROPEANEN BEGRIPJEN DAT IK VOOR HUN BESTWIL HANDEL, ZAL IK GEEN LEGER NODIG HEBBEN.

NOTEER DIE LAATSTE ZIN IN UW SCHRIFTJES, MENEER ROQUE... DIE KOMEN NOG VAN PAS VOOR ONZE VOLGENDE BERICHTGEVING DIE WE LATEN PUBLICEREN ALS WE TERUG IN PARIJS ZIJN.

GOED, SIRE.

OP HETZEELFDE MOMENT,
IN VILNIUS...

NEE MAAR, WE KONDEN
NIET LANG GENIETEN
VAN DE GASTVRIJHEID
VAN UW GRAVIN.

SMERIGE
KOZAK-
KEN!

DE KARREN
ZITTEN VAST
IN HET IJS!

?!

KARREN MET SCHATKISTEN!
GOUD! KOM MET ME MEE,
MANNEN!

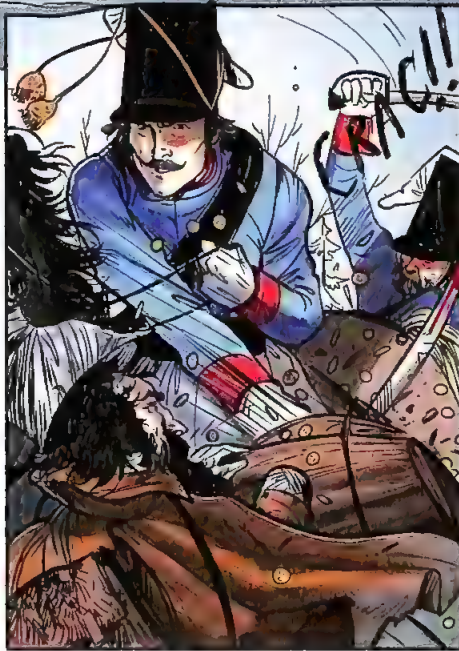

ALSTUBHEFT,
MENEER! ALS
DE KOZAKKEN
KOMEN...

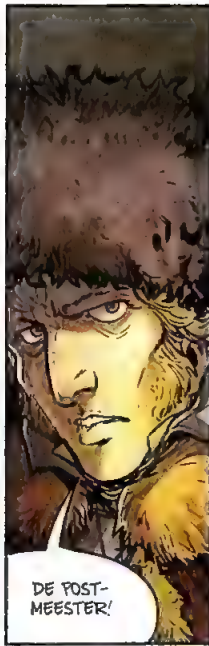
MAAR NEE,
JE KOZAKKEN ZIJN TE
DRUK BEZIG DE STAD
TE PLUNDEREN!

HOERA!
HOERA!

DE POST-
MEESTER!

HOEPEL OP, ZEI IK!
NU METEEN!

KLOOTZAK!

JE PAARDEN,
EN SNEL!

DE PAARDEN ZIJN GEWISSELD,
SIRE. DIE VENT WOL ZIJN DIEREN
NIET VERWONDEN OP DE SLECHTE
WEG DIE OP ONS WACHT
IN DE BOSSEN...

BENE.

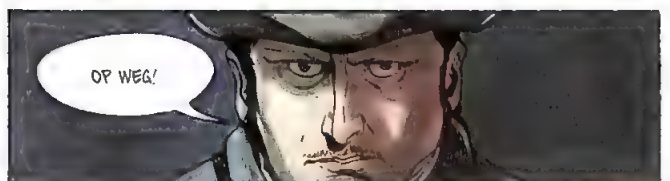

WAT IS ER MET U
GEBEURD?

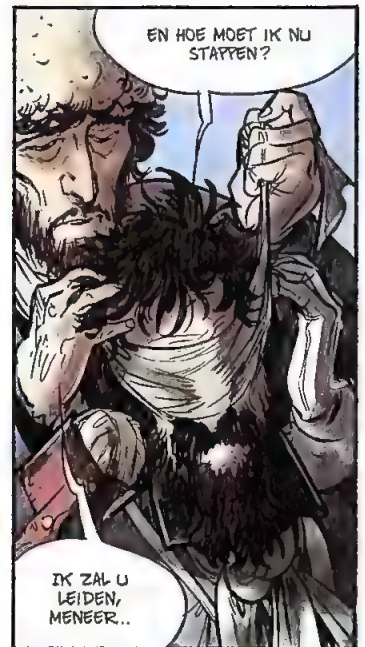
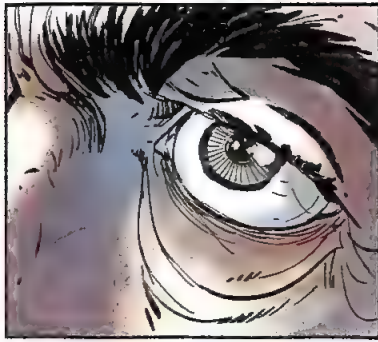
EEN GEWONDE
IN DIENST VAN UWE
MAJESTEIT. MENEER ROQUE
KREEG EEN ZWEEPSLAG
IN DE STAL.

GOED,
GOED...

OP WEG!

IN EEN HANDOMDRAAI STAKEN ZE
DE MEMEL OVER...

ZE LIETEN DUIZENDEN MANNEN EN VROUWEN ACHTER ZICH NADAT
DE DROOM VAN EEN ENKELING TOT EEN RAMP LEIDDE...

MAANDENLANG STAPTEN DEZE SCHIMMEN NAAR
FRANKRIJK, WANKELEND ALS ZATLAPPEN.
SOMMIGEN VERLOREN HET EVENWICHT
EN STONDEN NOOIT MEER OP.

ANDEREN KREGEN EEN FLINKE BLOEDNEUS.
HET BLOED BEVROOR IN HUN BAARDEN WAARIN
HET SLINGERDE ALS IJSPEGELTJES.

KRAAIEN VIELEN ALS STENEN
UIT DE LUCHT EN SMAKTEN
DOOD OP DE GROND.

DE BOOMSTAMMEN BRAKEN
DOORMIDDEN DOOR DE KOU.

DE VOETEN VAN DE MANNEN KLAPPERDEN ALS
PAARDENHOEVEN, DE HUID VAN HUN BENEN KWAM LOS,
HUN BOTTEN WAREN TE ZIEN, ZE VOELDEN NIETS.

ZO KWAMEN DE KREUPELE TROEPEN
TERUG, HET LEGER VAN LARVEN.

PARIS, 17 DECEMBER,
HET TUILERIEËNPALEIS,
MIDDERNACHT...

WIE ZIJN
JULLIE?

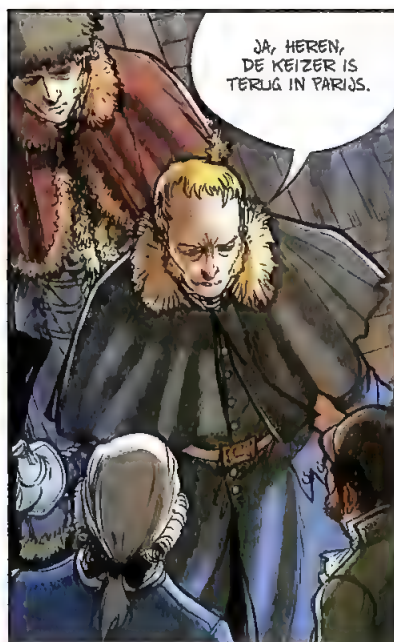
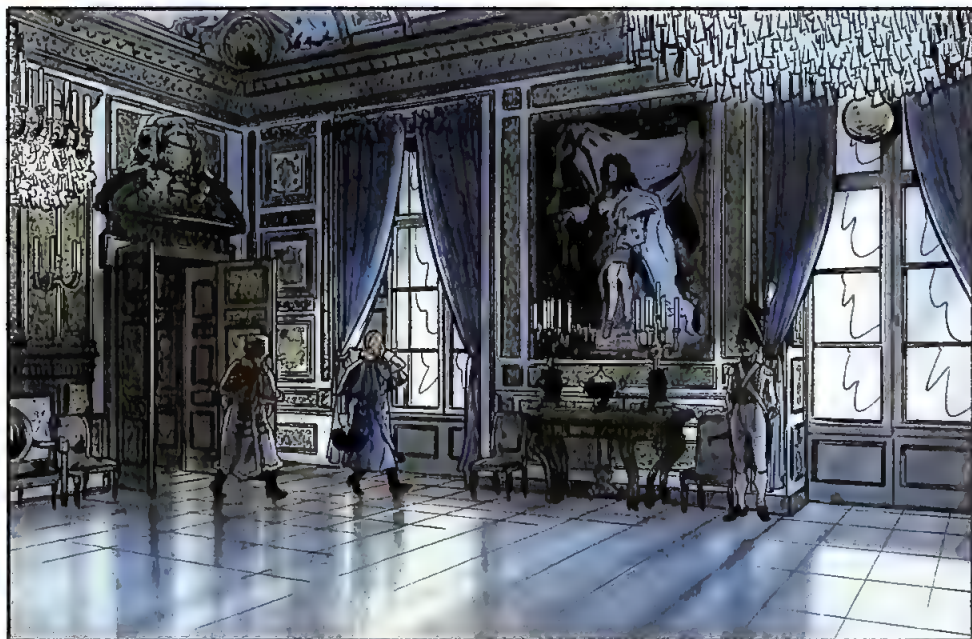
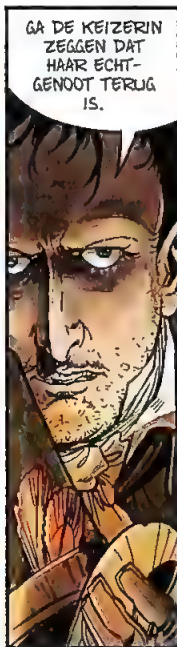
IK BEN DE
HERTOG VAN
VICENZA. EN
DIT IS ZIJNE
MAJESTEIT.

WIE BEWIJST ME
DAT?

VOLSTAAT DIT
VOOR U?

NEEM ME NIET
KWAADJK, SIRE...
IK... IK...

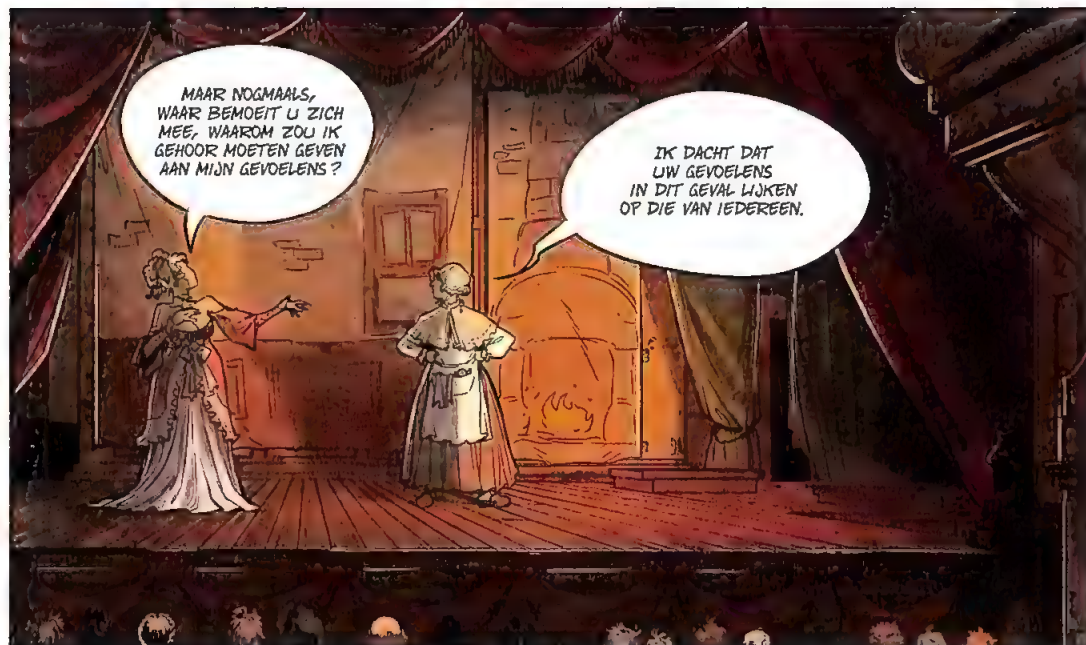
DIT ZIJN DE
VERTREKKEN VAN
DE KEIZERIN.

Hoofdstuk VIII

Helden

AH, HET THEATER! EEN ACTEUR HEEFT ONS OP EEN DAG GERED. HERINNER JE JE DAT NOG, PAULIN?

HIJ HEETTE VIALATOUX...

DE ACTEUR UIT HET GEZELSCHAP VAN MEVRUW AURORE?

DEZELFDE.

EN DE ANDERE ACTEURS?

WE KWAMEN ENKEL HEM TEGEN...

... DIE ONNOZELE HALS STIERF DAN NOG IN KONINGSBERGEN.

WEET U HOE? DOOR ZICH VOL TE VRETEN MET GEBAK IN EEN BANKET-BAKKERIJ!

GEBAK...

IK MOET WEG. IK WORD VERWACHT. MAAR ALS IK U OP EEN OF ANDERE MANIER KAN HELPEN, D'HERBIGNY...

DE KEIZER GEEFT ME ELKE MAAND EEN MOOIE RENTE, BOVENOP MIJN NIEUW BEROEP...

NIET NODIG...

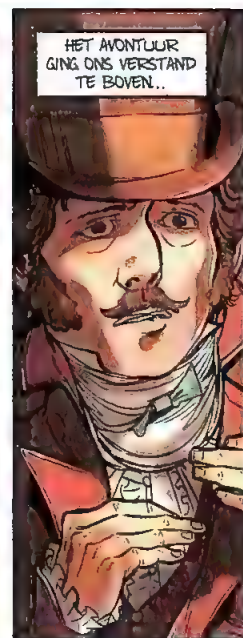
MAAR WAAROM WOONT U DAN IN DIT RATTENHOL, D'HERBIGNY?

OMDAT IK ZELF EEN RAT GEWORDEN BEN, JONGE VRIEND!

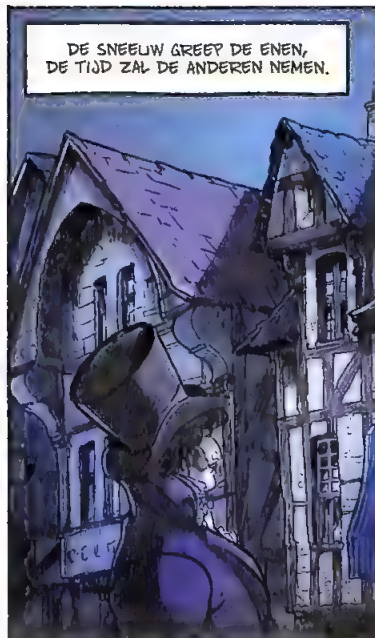
IN RUSLAND KWAMEN WE ELKAAR ALLEN TEGEN ZONDER ELKAAR TE ONTMOETEN.

HET AVONTUUR GING ONS VERSTAND TE BOVEN...

WE GINGEN MET DE STROOM MEE, ZOALS DE IJSSCHOTSEN IN DE BEREZINA...

DE SNEEUW GREEP DE ENEN, DE TIJD ZAL DE ANDEREN NEMEN.

DE OORLOG BRENGT REGIMENTEN IN CONFLICT ONDER HET WOESTE KLAROENGESCHAL... WAAR HET LOT WORDT ONTWICHT, WAAR GOD OP DE VLUCHT SLAAT, WAAR HET DONKERDER IS DAN DE NACHT...

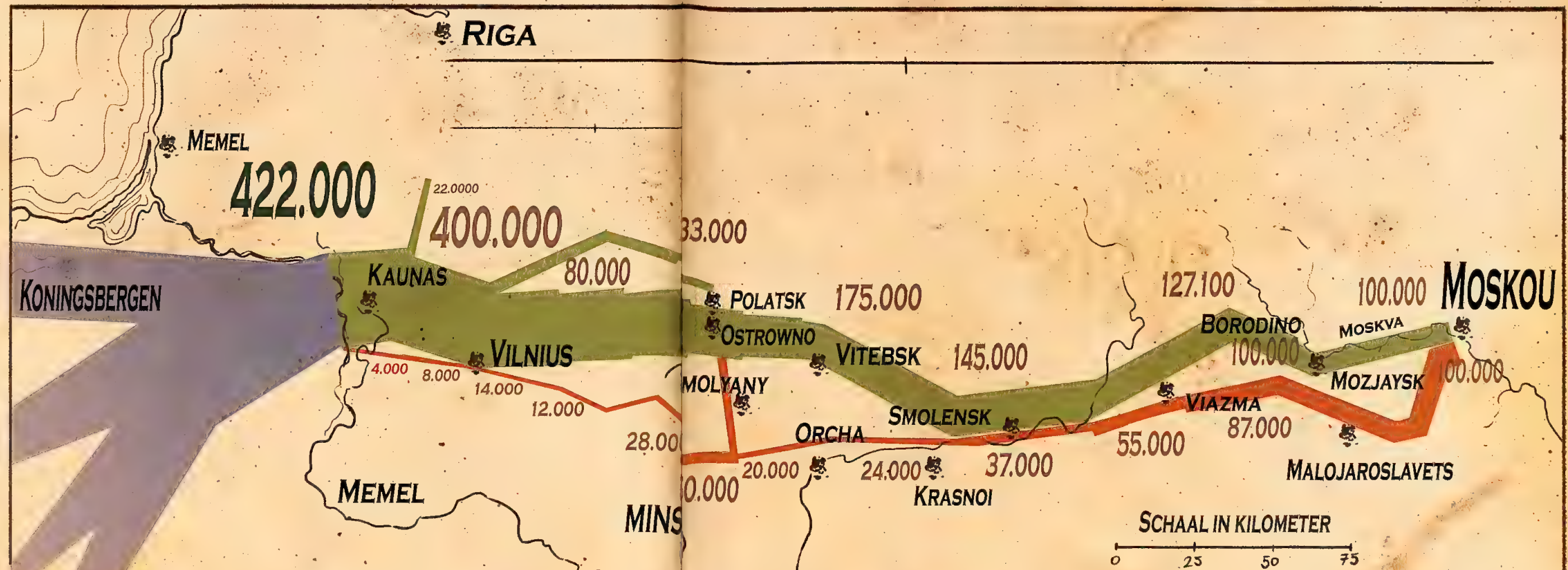

WAT HEBBEN WE DAN
AAN JOU, REUS?

WAT HEBBEN WE
AAN JOU?

VOORSTELLING VAN DE OPEENVOLGENDE VERLIEZEN VAN FRANSE MANSCHAPPEN IN DE RUSSISCHE CAMPAGNE VAN 1812-1813, OPGESTELD DOOR M. MINARD, INSPECTEUR-GENERAAL BRUGGEN EN JACHTWEGEN OP RUST

Voorstelling kaart door Ivan Gil naar Charles-Joseph Minard.

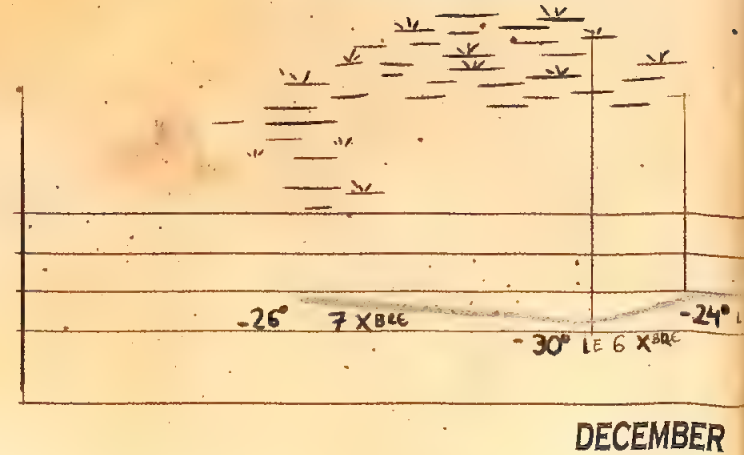
Misschien nooit eerder was een kaart zo veelzeggend, zo tragisch ook. Deze kaart, eind negentiende eeuw getekend door ingenieur Charles-Joseph Minard — hier herzien door Ivan Gil —, is voor velen een meesterwerk. De grote statisticus Edward Tufte zag er "de beste grafische statistiek ooit nagetrokken" in. Howard Wainer omschreef het als "kandidaat voor de titel wereldkampioen grafiek".

De grafische voorstelling zegt meer dan cijfers, maar het vertelt sommige dingen niet, te beginnen bij de oorzaken van de ramp. Niet alleen de kou ontnam willekeurig duizenden mannen en vrouwen het leven. Daar moeten de gevechten, de valstrikken van de kozakken, hongersnood, syfilis, dysenterie en ook nog luizen, dragers van tyfus, aan toegevoegd worden.

De kaart zegt ook niets over het ijs dat oogleden aan elkaar kleefde en over vingers die aan het ijzer van de wapens plakten. Het zegt niets over de knokkels van handen en voeten die even fragiel als glas plots pijnloos braken. Het zegt niets over de ontzettende wanhoop van alle mensen die in hun bevroren woestenij over vlammen in de hel droomden alsof het om het paradijs ging.

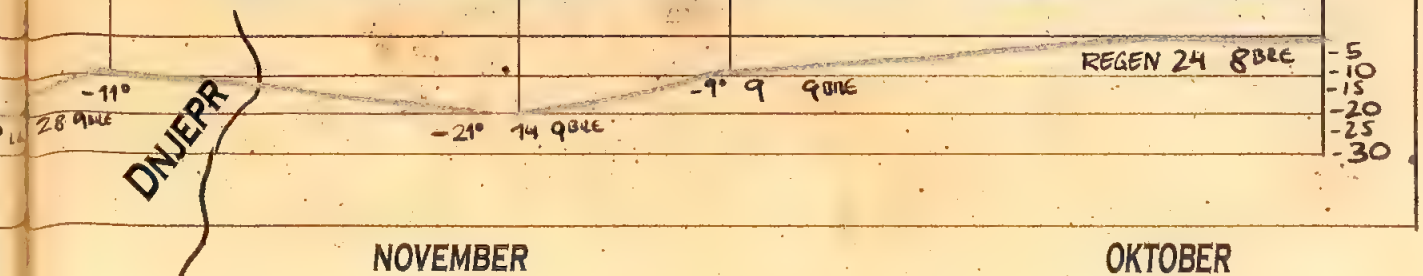
In de loop van de jaren raakte Minards cijfers over de verliezen verijnd. Tegenwoordig schatten we dat van de 500.000 aangeworven mannen aan het begin van de campagne minder dan 30.000 de Memel terug overstaken. 200.000 soldaten van de Grande Armée vonden de dood. Meer dan 150.000 werden gevangengenomen. Ongeveer 130.000 deserteerden. Bij de Russen sneuvelden 300.000 manschappen, de helft ervan in de strijd.

MOERASSEN VAN PRIPET

BEREZINA

TABEL MET TEMPERATUREN ONDER NUL GRADEN VOLGENS DE THERMOMETER VAN RÉAUMUR

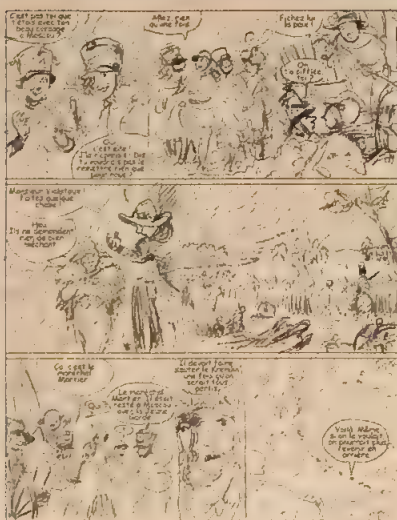
KIEV

L'Expiation

Il neigeait. On était vaincu par sa conquête.
 Pour la première fois l'aigle baissait la tête.
 Sombres jours ! l'empereur revenait lentement,
 Laissant derrière lui brûler Moscou fumant.
 Il neigeait. L'âpre hiver fondait en avalanche.
 Après la plaine blanche une autre plaine blanche.
 On ne connaissait plus les chefs ni le drapeau.
 Hier la grande armée, et maintenant troupeau.
 On ne distinguait plus les ailes ni le centre.
 Il neigeait. Les blessés s'abritaient dans le ventre
 Des chevaux morts ; au seuil des bivouacs désolés
 On voyait des clairons à leur poste gelés,
 Restés debout, en selle et muets, blancs de givre,
 Collant leur bouche en pierre aux trompettes de cuivre.
 Boulets, mitraille, obus, mêlés aux flocons blancs,
 Pleuvaient ; les grenadiers, surpris d'être tremblants,
 Marchaient pensifs, la glace à leur moustache grise.
 Il neigeait, il neigeait toujours ! La froide bise
 Sifflait ; sur le verglas, dans des lieux inconnus,
 On n'avait pas de pain et l'on allait pieds nus.
 Ce n'étaient plus des cœurs vivants, des gens de guerre
 C'était un rêve errant dans la brume, un mystère,
 Une procession d'ombres sous le ciel noir.
 La solitude vaste, épouvantable à voir,
 Partout apparaissait, muette vengeresse.

Le ciel faisait sans bruit avec la neige épaisse
 Pour cette immense armée un immense linceul.
 Et chacun se sentant mourir, on était seul.
 - Sortira-t-on jamais de ce funeste empire ?
 Deux ennemis ! le czar, le nord. Le nord est pire.
 On jetait les canons pour brûler les affûts.
 Qui se couchait, mourait. Groupe morne et confus,
 Ils fuyaient ; le désert dévorait le cortège.
 On pouvait, à des plis qui soulevaient la neige,
 Voir que des régiments s'étaient endormis là.
 Ô chutes d'Annibal ! lendemains d'Attila !
 Fuyards, blessés, mourants, caissons, brancards, civières,
 On s'écrasait aux ponts pour passer les rivières,
 On s'endormait dix mille, on se réveillait cent.
 Ney, que suivait naguère une armée, à présent
 S'évadait, disputant sa montre à trois cosaques.
 Toutes les nuits, qui vive ! alerte, assauts ! attaques !
 Ces fantômes prenaient leur fusil, et sur eux
 Ils voyaient se ruer, effrayants, ténébreux,
 Avec des cris pareils aux voix des vautours chauves,
 D'horribles escadrons, tourbillons d'hommes fauves.
 Toute une armée ainsi dans la nuit se perdait.

Victor Hugo, *L'Expiation*, uit *Les Châtiments*, 1852.

Het laatste tekstkader op pagina 65 en die op pagina 66 zijn bewerkte citaten uit *Bêtise de la guerre* van Victor Hugo.

Ouvrière sans yeux, Pénélope imbécile,
 Berceuse du chaos où le néant oscille,
 Guerre, ô guerre occupée au choc des escadrons,
 Toute pleine du bruit furieux des clairons,
 Ô buveuse de sang, qui, farouche, flétrie,
 Hideuse, entraîne l'homme en cette ivrognerie,
 Nuée où le destin se déforme, où Dieu fuit,
 Où flotte une clarté plus noire que la nuit,
 Folle immense, de vent et de foudres armée,
 A quoi sers-tu, géante, à quoi sers-tu, fumée,
 Si tes écroulements reconstruisent le mal,
 Si pour le bestial tu chasses l'animal,
 Si tu ne sais, dans l'ombre où ton hasard se vautre,
 Défaire un empereur que pour en faire un autre ?

Victor Hugo, *Bêtise de la guerre*, uit *L'Année terrible*, 1872.

VAN DEZELFDE AUTEURS

deel 1

deel 2

deel 3

Voor Jose, om die zo lang samen afgelegde weg.

Ivan

Bedankt aan Manon Berhin die een waardevolle hulp betekende tijdens dit lange avontuur.

Frédéric

“Berezina” is vrij geïnspireerd op de roman “Il Neigeait” van Patrick Rambaud (© uitgeverij Grasset, 2000).

MICROBE

BÉRÉZINA tome 3

© Dupuis 2018 by Ivan Gil, Frédéric Richaoud & Patrick Rambaud
All rights reserved.

BEREZINA 3

Eerste druk: 2018 © Uitgeverij Microbe
info@microbestrips.be / www.microbestrips.be

SC-versie: ISBN 9789492621412 • D/2018/14.118/28
HC-versie: ISBN 9789492621351 • D/2018/14.118/22

- Is die rivier van u diep?
- Niet echt, ongeveer veertig vadem.
- Hoe heet ze?
- De Berezina.

November 1812

HET SNEEUWDE... De koude winter sloeg toe op de Russische steppes. Het triomfantelijke Franse leger is nog maar een schim van zichzelf door de almaar verdere terugtrekking om aan de kozakken te ontsnappen die hem op de hielen zit. Ten dode opgeschreven staat het leger voor een verschrikkelijk, ultiem obstakel: de Berezina. "Iedereen voelde zich doodgaan, we stonden er alleen voor. Zouden we dan nooit aan die rampzalige ellende ontkomen?"

Na *De Slag* (Prix Historia voor de beste geschiedenisstrip in 2014) slaan Frédéric Richaoud en Ivan Gil opnieuw de handen in elkaar voor een spectaculaire bewerking van een roman van Patrick Rambaud: *Il Neigeait*, die bij zijn verschijning in 2000 duizenden lezers schrik aanjoeg.

Berezina vertelt onverbloemd over de gruwelijke Russische campagne die in zes maanden het leven kostte aan meer dan driehonderdvijftigduizend mensen en die de wereld aantoonde dat Napoleon niet onoverwinnelijk was.

deel 1

deel 2

deel 3

Van het brandende Moskou tot de ijskoude steppes.

MICROBE

ADVIESPRIJS: € 19,95

9 789492 621351